

Відгук

офіційного опонента на дисертаційну роботу Чалій Людмили Володимирівни «Формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації позакласної роботи з туризму», представлена на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

1. Актуальність обраної теми дисертації.

Динамізм сучасних освітніх перетворень у вищій школі детермінує потребу підготовки нової генерації конкурентоспроможних фахівців з фізичної культури, здатних провадити педагогічну діяльність на високому професійному рівні. Проблемними викликами загальноосвітньої школи є позакласна робота, поліпшення її якості, активізація традиційних і пошук нових форматів взаємодії учасників освітнього процесу в позаурочний час.

Неefективне планування позакласної діяльності, формальний підхід до проведення оздоровчих спортивно-масових заходів, відсутність методичної системи допомоги вчителям знижує ефективність залучення школярів до занять у позаурочний час.

Великої популярності сьогодні набуває туризм, що є одним з найдоступніших видів оздоровлення, позаяк несе в собі величезний потенціал засобів рекреаційно-оздоровчої діяльності школярів. Туризм реалізується як: засіб оздоровчої діяльності; комплекс засобів фізичного виховання студентів; засіб підвищення функціональних резервів організму.

Тому особливої актуальності в означених умовах набувають питання підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації позакласної роботи з туризму.

З огляду на це, дисертаційну роботу Чалій Л. В. «Формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації позакласної роботи з туризму» слід визнати актуальною і своєчасною.

Дисертаційна робота виконана відповідно до плану наукових досліджень кафедри теорії фізичного виховання, фітнесу та рекреації Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки «Соціально-педагогічні та медико-біологічні основи фізичної активності різних груп населення» (державний реєстраційний номер – 0115U002344).

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна, повнота їх викладу в опублікованих працях.

Результати досліджень носять об'єктивний характер, базуються на достатній кількості дослідницького матеріалу, отриманого завдяки

використанню сучасних інформативних методів досліджень. Отримані показники обчислені статистичним методом.

В дисертаційній роботі її автором належним чином визначено мету, об'єкт, предмет і завдання дослідження, яким відповідають адекватно підібрані методи науково-педагогічного пошуку, що уможливило наукове обґрунтування теоретичних положень. Відтак, предмет, мета, завдання вдало визначають процес наукового пошуку, який послідовно здійснила дисертант з урахуванням того, що зроблено іншими дослідниками у вирішенні означеній проблеми.

Висновки випливають зі змісту дисертаційного дослідження. Їх об'єктивність і новизна не викликають сумніву.

За матеріалами дисертаційної роботи опубліковано 16 наукових праць, (11 одноосібних, 5 – у співавторстві), з-поміж яких: шість відображають основні положення дисертації (одна – в електронному фаховому виданні, дві – у виданнях, що внесені до міжнародних наукометричних баз Index Copernicus), чотири мають апробаційний характер (одна стаття – у міжнародному виданні), шість додатково представляють результати дисертації. Результати дисертаційного дослідження пройшли широку апробацію на міжнародних і всеукраїнських конференціях, у різних вищих закладах освіти України, знайшли практичне впровадження.

Дисертація характеризується глибоким розкриттям досліджуваної проблеми, самостійністю у підходах до її висвітлення, ґрунтовною практичною перевіркою отриманих результатів, їх суттєвою теоретичною і практичною значущістю.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що в роботі вперше:

- з'ясовано стан розробленості проблеми формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації позакласної роботи з туризму як неодмінної частини професійної підготовки фахівця в закладі вищої освіти;
- визначено й обґрунтовано структурні компоненти готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації позакласної роботи з туризму (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, практичний та особистісний), критерії (аксіологічний, гносеологічний, діяльнісний та інтеграційний), показники та рівні (низький, базовий, середній, високий) сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації позакласної роботи з туризму;
- теоретично обґрунтовано й розроблено модель формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації позакласної

роботи з туризму, що утворена концептуальним, містовим, технологічним і результативно-корекційним блоками;

- виявлено й обґрутовано педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації позакласної роботи з туризму;
- уточнено зміст понять «позакласна робота з туризму», «готовність майбутніх учителів фізичної культури до організації позакласної роботи з туризму»;
- удосконалено зміст, форми та методи формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації позакласної роботи з туризму;
- *подальшого розвитку* набули теоретичні положення щодо використання сучасного інформаційно-методичного супроводу освітнього процесу підготовки майбутніх учителів фізичної культури.

3. Практичне значення результатів дослідження.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробленні й упровадженні в закладах вищої освіти навчально-методичного забезпечення процесу підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації позакласної роботи з туризму, який охоплює навчально-методичні посібники: «Основи лижної підготовки» (схвалено Міністерством освіти і науки України для використання в загальноосвітніх навчальних закладах), «Організація краєзнавчо-туристської діяльності», «Організація і методика спортивно-масової роботи в різних сферах фізкультурного руху»; методичні рекомендації «Організація позакласних туристських заходів у школі»; електронні навчально-методичні комплекси дисциплін «Організація краєзнавчо-туристської діяльності», «Організація позакласної роботи з туризму», тестувальний комплекс у Google Forms; програми навчальних дисциплін «Організація краєзнавчо-туристської діяльності» й «Організація позакласної роботи з туризму».

Розроблені теоретичні й методичні матеріали дослідження можуть бути застосовані в освітньому процесі підготовки учителів фізичної культури, фахівців туристичної галузі, у роботі профільних позашкільних установ, а також у закладах післядипломної освіти для підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

4. Оцінка змісту дисертації, її завершення в цілому та ідентичності змісту автореферату й основних положень дисертації.

Дисертація побудована за традиційною структурою і включає всі необхідні складові, що визначені вимогами до написання наукових кандидатських робіт: анотацію, вступ, три розділи власних досліджень, висновки, список використаних джерел і додатки.

У вступі відображені стан наукової проблеми, її значущість, підстави та вихідні дані для розробки теми, обґрунтування необхідності проведення дослідження, зв'язок роботи з науковими програмами і темами, мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, методи дослідження, наукову новизну й практичне значення одержаних результатів, особистий внесок здобувача, апробацію результатів дисертаційного дослідження, публікації.

У першому розділі **«Теоретичні засади формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації позакласної роботи з туризму»** здійснено аналіз, систематизацію й узагальнення науково-методичних джерел із заявленої теми дисертаційного дослідження; з'ясовано стан означеної проблеми та окреслено сучасні вимоги суспільства щодо професійної готовності майбутніх учителів фізичної культури до позакласної роботи з туризму. Проведене детальне системне порівняння зумовило обґрунтування змісту основних дефініцій термінологічного поля дослідження, а саме: «професійна підготовка», «професійна підготовленість», «готовність», «компоненти готовності», «формування», «туризм», «позакласна робота з туризму».

Результатами наукового пошуку автор уточнила, що поняття «готовність майбутніх учителів фізичної культури до організації позакласної роботи з туризму» – це інтегрована якість особистості, сформована внаслідок професійної підготовки, що відображає позитивну мотивацію до туристичної діяльності у позанавчальний час, прагнення до фахової самореалізації, підґрунтам яких є запас професійних знань, умінь і навичок, практичного досвіду з питань організації позакласної роботи з туризму, а також наявність особистісних якостей, необхідних для виховання учнівської молоді засобами туризму.

Відтак, вивчення спеціальної літератури дозволило автору визначити структурні компоненти готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації позакласної роботи з туризму, як-от: мотиваційно-ціннісний, когнітивний, практичний та особистісний.

У другому розділі дисертації **«Науково-методичне забезпечення формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації позакласної роботи з туризму»** на основі аналізу діючих навчальних планів вищих освітніх закладів України й Польщі зі спеціальностей «Фізичне виховання» та «Туристична робота», дисидентом визначено цикл дисциплін професійної та практичної підготовки бакалаврів та магістрів фізичного виховання, в процесі вивчення яких формуються професійні знання, уміння та навички з туристичної діяльності. Встановлені паралелі професійної підготовки майбутніх фахівців з туризму зумовили виявлення стану сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації позакласної роботи з означеного напряму, який

здійснювався шляхом анкетування студентів, викладачів вищих навчальних закладів та вчителів-практиків. Дисертантом констатовано низку недоліків у підготовці майбутніх учителів фізичної культури до позакласної роботи, що вказує на існування проблеми навколо організації окресленої діяльності з туризму. А це в свою чергу зумовило розробку критеріїв структурних компонентів готовності майбутніх учителів фізичної культури до позакласної роботи з туризму. Основними критеріями компонентів означеної сформованості виділено аксіологічний, гносеологічний, діяльнісний, інтеграційний.

Автор також визначила, що сформованість компонентів готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації позакласної роботи з туризму може проявлятися на низькому, базовому, середньому і високому рівнях.

Важливим здобутком дисертанта є розроблена модель формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації позакласної роботи з туризму, яка включає концептуальний, змістовий, технологічний та результативно-корекційний блоки.

Суть, структура готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації позакласної роботи з туризму, а також послідовність та взаємодія блоків зазначеної моделі дали можливість здобувачу зробити припущення, що позитивна динаміка сформованості готовності до окресленого вектору діяльності буде ефективною при дотриманні педагогічних умов, як-от: формування у майбутніх учителів фізичної культури мотиваційно-ціннісних установок на проведення позакласної роботи з туризму, що базоване на врахуванні їхніх індивідуально-психологічних особливостей; посилення змістової насиченості процесу формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації позакласної роботи з туризму шляхом уведення вибіркової навчальної дисципліни «Організація позакласної роботи з туризму» та доповнення змісту нормативних навчальних дисциплін «Гігієна фізичного виховання і спорту» та «Педагогіка фізичного виховання» відповідними модулями; забезпечення сучасного інформаційно-методичного супроводу процесу формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації позакласної роботи з туризму.

У третьому розділі дисертаційного дослідження **«Експериментальна перевірка рівнів сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації позакласної роботи з туризму»** здобувачем описано організацію дослідницько-експериментальної роботи, яка полягала в діагностуванні рівнів сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації позакласної роботи з туризму за показниками визначених критеріїв.

Отримані результати емпіричних досліджень та їх інтерпретація на констатувальному та формувальному етапах педагогічного експерименту засвідчують про ефективність розробленої моделі та впровадження педагогічних умов формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації позакласної роботи з туризму. Виявлені кількісні та якісні показники вказують на позитивну динаміку рівнів сформованості готовності майбутніх фахівців з фізичної культури до означеного напряму діяльності.

Простежено збільшення кількості студентів із високим рівнем сформованості готовності до організації позакласної роботи з туризму в експериментальній групі на 6,17%, у контрольній – на 3,61%; із середнім рівнем в експериментальній групі – на 32,10%, у контрольній – на 4,82%; а також зменшення кількості студентів із базовим рівнем сформованості готовності до організації позакласної роботи з туризму в експериментальній групі на 30,86%, у контрольній – на 7,23%; із низьким рівнем в експериментальній групі на 7,41%, у контрольній – на 1,20%.

Дисертантом здійснено оцінку значущості змін результатів за допомогою статистичних критеріїв – параметричного *t*-критерій Стьюдента та непараметричного критерію Пірсона χ^2 , а кореляційний аналіз виявив тенденцію до посилення наприкінці експерименту взаємозв'язку структурних компонентів готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації позакласної роботи з туризму в експериментальній та контрольній групах.

Таким чином, проведений Чалій Людмилою Володимирівною педагогічний експеримент та отримані дані, підтверджують загальну гіпотезу дослідження про те, що впровадження педагогічних умов сприяє ефективності освітнього процесу в площині організації позакласної роботи з туризму.

У **висновках** відображені основні наукові досягнення виконаного дослідження. Висновки сформульовані у вигляді узагальнюючих і конкретних положень і свідчать про вирішення поставлених завдань.

Наприкінці роботи наведено список використаних джерел (295 найменувань, із них 12 джерел іноземними мовами) та 14 додатків.

Результати наукових досліджень містять 24 таблиці та проілюстровані 29 рисунками. Вони повністю наочно висвітлюють основні положення роботи.

В цілому, щодо змісту дисертаційної роботи, слід відзначити її чітку, логічну побудову, яка повністю відображає шляхи досягнення сформульованої автором мети і виконання поставлених завдань.

Автореферат відповідає тексту дисертації, а головні положення та наукові обґрунтування наведені дослівно.

5. Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації у практиці.

Розроблені теоретичні й методичні матеріали дослідження можуть бути використані у освітньому процесі підготовки вчителів фізичної культури, фахівців туристичної галузі, у роботі профільних позашкільних установ, а також у закладах післядипломної освіти для підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

6. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Разом з позитивними сторонами дисертаційної роботи слід відзначити певні недоліки і дискусійні питання:

1. Стиль викладу деяких положень дисертації є некоректним, що ускладнює їх інформаційне сприймання: «...учбового дня школи...» (ст. 40), «...поняття фізкультурної складової...» (ст. 32), «...фізкультурно-оздоровчі заняття...» (ст. 38, ст. 55, ст. 57), «...фізкультурні гуртки...» (ст. 38, ст. 57), «...фізкультурні заходи...» (ст. 40, ст. 41), «...фізкультурно-оздоровча робота...» (ст. 40, ст. 48, ст. 50, ст. 53, ст. 61), «...фізкультурні хвилини...» (ст. 40), «...фізкультурно-оздоровчі технології...» (ст. 47), «...фізкультурна практика...» (ст. 51), «...фізкультурні спеціальності...» (ст. 51), «...фізкультурна діяльність учнів...» (ст. 85), «...фізкультурні запити особистості...» (ст. 96). В контексті зазначеного слід відмітити, що це не наукові терміни, а радше сленг, який запозичений зі сфери практичної діяльності, позаяк у тлумачних словниках не знаходимо визначення дефініції «фізкультура» і її похідних. Відтак, такі сполучення доцільно виводити з наукового обігу.

2. В розділі 1 надто детально розписано характеристику понятійно-термінологічного поля дослідження.

Незрозумілою є інтерпретація автором понять «готовність» і «підготовленість», якщо сама здобувач вказує на їх тотожність в науковому обігу. Відтак, в темі і науковому апараті дослідження дисертаційної роботи наскрізно заявлено власне про «готовність». Хотілося б почути, як дисертант розмежовує означені поняття.

3. Автор на ст.68 зазначає, що «...для подальшої розробки означеного завдання...». В контексті сказаного виникає дискусійне питання: завдання розробляються чи вирішуються?

І на ст. 70 знову впадає в око тлумачення на кшталт «...способи рішення професійних завдань...». Питання до автора: хіба завдання «рішаються» чи «вирішуються»?

4. На ст. 68 здобувач підsumовує, що «...від сучасних вчителів фізичної культури вимагається належно викладати дисципліни...». Хотілося б почути відповідь, які ще дисципліни, окрім «фізична культура» має право і може викладати вчитель фізичної культури?

5. У підрозділі 1.2, автор, аналізуючи праці зарубіжних дослідників зупинила свою увагу на проблемі оцінювання досягнень студентів з різних предметів та на питанні підвищення професійної компетентності майбутніх учителів. Логічно виникає запитання: який вклад в удосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної культури внесли наукові доробки Гражіна Косіба, Войцек Марушак та Радослава Мушкети? Цікавою є думка здобувача щодо однакості сучасних запитів практики професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної культури у вищій школі в Європі і в Україні, оскільки дисертант опирається на дослідження зарубіжних науковців, а в роботі вони представлені побіжно і фрагментарно.

6. Аналізуючи навчальні плани вищих навчальних закладів, Людмила Володимирівна зазначила, що у циклі навчальних дисциплін професійної та прикладної підготовки студентів факультету фізичного виховання і спорту до туристичної роботи ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» є дисципліна «Туристичне краєзнавство». Однак, слід зазначити, що така дисципліна була вилучена із навчального плану ще у 2014 році. Натомість введено ряд дисциплін «Сучасні технології активного туризму», «Ресурси активного туризму України», «Світові ресурси та технології активного туризму».

7. У підрозділі 2.1 автор описує результати проведеного анкетування вчителів фізичної культури щодо оцінки ними рівня готовності студентів до організації позакласної роботи з туризму. Незрозумілим є питання: яким чином вчителі-предметники могли оцінити рівень майбутніх фахівців-колег; експерти оцінювали теоретичну, практичну чи інтегровану підготовленість студентів? На думку спадають здогадки на кшталт: можливо це здійснювалося під час перебування студентів на практиці або експертів запрошували на практичні заняття з професійних дисциплін, чи зі студентами проводилися бесіди і спостереження тощо.

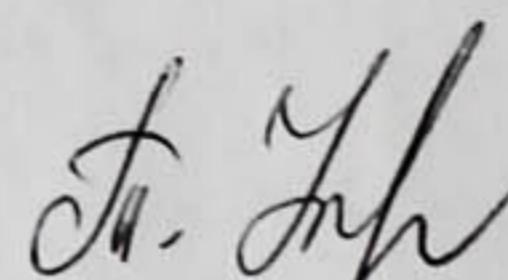
Слід зазначити, що питання, які виникли при ознайомленні і аналізі дисертаційної роботи не несуть принципової спрямованості і не знижують позитивної оцінки наукової праці, а більше відносяться до побажань і дискусії.

7. Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.

Дисертаційна робота Чалій Людмили Володимирівни «Формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації позакласної роботи з туризму» має належне теоретичне та практичне значення, є самостійним завершеним науковим дослідженням.

За актуальністю порушеної проблеми, новизною отриманих результатів та практичним значенням дисертаційне дослідження відповідає п. 9, 11 та 12.2 Постанови Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року про «Порядок присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», а її автор – Чалій Людмила Володимирівна заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри теорії та методики
фізичної культури і спорту
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»

Ткачівська І. М.

